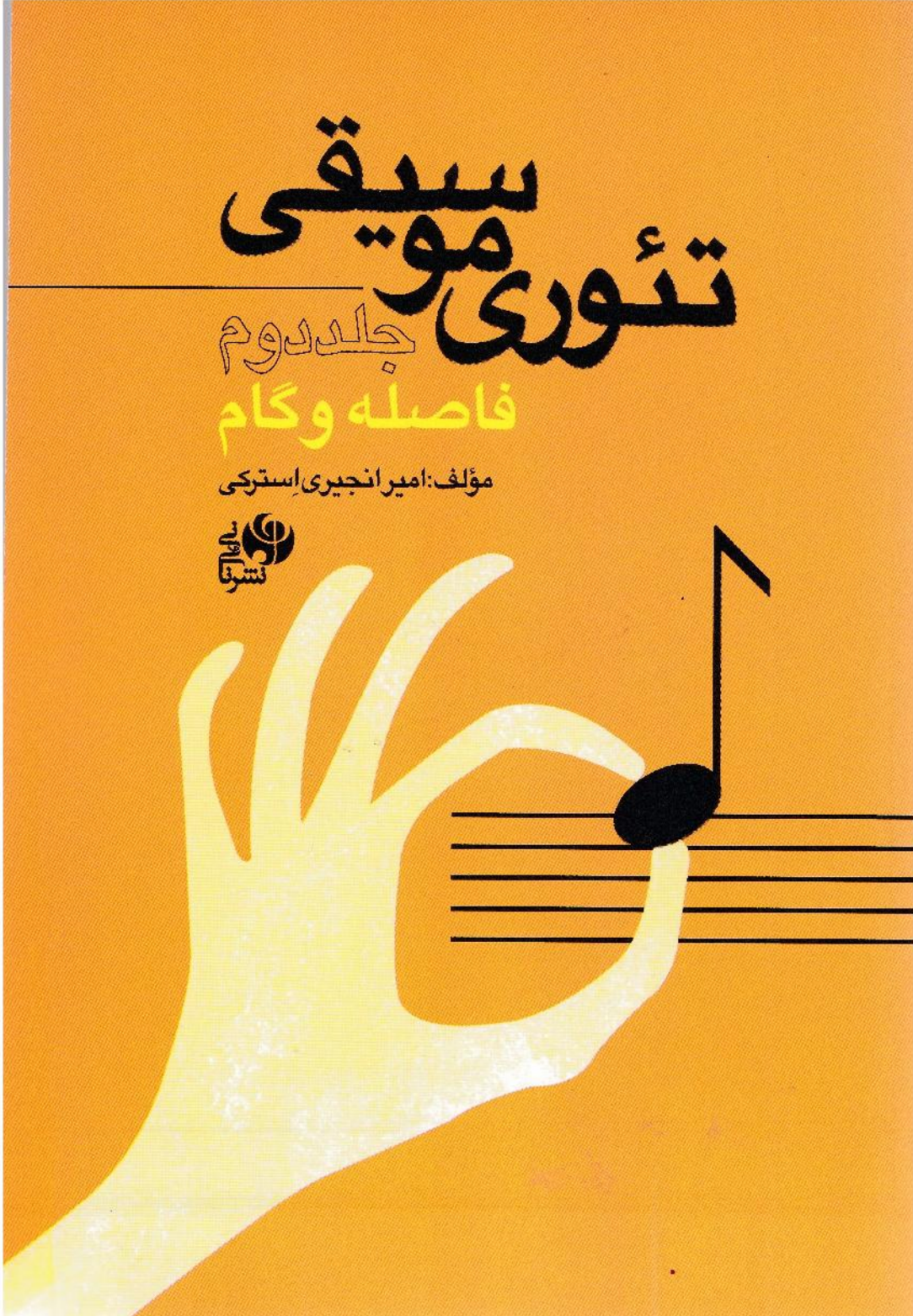

تئوری موسیقی

جلد دوم

فاصله و گام

مؤلف: امیر انجیری استرکی

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

نشر نای و نی	ناشر تخصصی موسیقی
	تئوری موسیقی جلد دوم: فاصله و گام
امیر انجیری استرکی	
طرح جلد: لارین خرنی صفحه آرایی: نای و نی شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰ چاپ و صحافی: بیکان	
سرشناسه: انجیری استرکی، امیر، ۱۳۶۱ عنوان: تئوری موسیقی (جلد دوم: گام و فاصله) نام پدیدآور: امیر انجیری استرکی مشخصات نشر: تهران، نای و نی، ۱۳۹۹ مشخصات ظاهری: جدول، پارتنیسیون شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۷۷۶-۱-۲ وضعیت فهرست نویسی: فایا مندرجات: ج ۲، گام و فاصله موضوع: گام‌های موسیقی رده بندی کنگره: ۴۲- MT رده بندی دیویی: ۷۸۱/۲۳۴ شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۳۹۹۱۵	
تهران خیابان انقلاب مقابل دانشگاه تهران مجموع فروزنده طبقه همکف شماره ۳۰۸ فروشگاه: ۵۰۵۶۶۷۴۰۵ بخش: ۹۹۴۷۷۲۳-۰۹۱۲	
تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به نشر نای و نی است هرگونه نقل، انباش، تکثیر و تولید (کلی و جزئی) به هرصورت (چاپ، فتوکپی، صوتی، تصویری و الکترونیکی یا دیجیتال) بدون مجوز کتبی ناشر، ممنوع و بیکرد قانونی دارد.	
فروشگاه اینترنتی: www.nayoney.com	

فهرست

۹	پیشگفتار مؤلف
۱۲	مقدمه
۱۵	حامل پنج خطی
۱۸	گستره صوتی موسیقی
۲۰	گستره صوتی پیانو
۲۴	کلید
۲۵	کلید «سل»
۲۵	کلید «د»
۲۹	کلید «فا»
۳۰	حامل بزرگ
۳۲	حامل مضاعف
۳۵	فاصله و تُن
۳۷	علامت‌های تغییر دهنده صدا
۴۰	نت‌های مُترادف یا آثار مُتیک
۴۲	انواع نیم‌پرده
۴۳	پرده کامل
۴۴	گستره صوتی بخش‌های آوازی
۴۶	گستره صوتی متداول‌ترین سازهای ارکستر سمفونیک
۴۸	فاصله هشتم درست
۵۳	عدد ترتیبی فاصله

۵۵	فاصله ساده و فاصله ترکیبی
۵۸	کیفیت فاصله
۶۱	آلتراسیون نت‌های دوسر فاصله
۶۲	کیفیت کوچک
۶۳	کیفیت افزوده
۶۴	کیفیت کاسته
۶۵	فواصل درست، بزرگ، کوچک، افزوده و کاسته بر مبنای «ر»
۶۷	فواصل درست، بزرگ، کوچک، افزوده و کاسته بر مبنای «می»
۶۹	فواصل درست، بزرگ، کوچک، افزوده و کاسته بر مبنای «فا»
۷۰	فواصل درست، بزرگ، کوچک، افزوده و کاسته بر مبنای «سُل»
۷۲	فواصل درست، بزرگ، کوچک، افزوده و کاسته بر مبنای «لا»
۷۳	فواصل درست، بزرگ، کوچک، افزوده و کاسته بر مبنای «سی»
۷۵	معکوس فاصله ساده
۸۱	معکوس فاصله ترکیبی
۸۲	فاصله ملودیک و هارمُنیک
۸۲	گستره بسامدی اصوات موسیقایی در آکوستیک
۸۴	هارمُنیک‌های صوتی
۸۷	ساوار
۸۹	تُن مجموع و تُن تقاضل
۹۳	قرینه فراهنگ‌ها
۹۵	فلاژلت
۱۰۳	هارمُنیک‌های مصنوعی

۱۰۴	.....	ملایمت و ناملایمت فواصل هارمُنیک
۱۱۰	.....	فواصل مُترادف یا آتارمُنیک
۱۱۱	.....	سیستم هُلدیری
۱۱۵	.....	سیستم اعتدال یکسان
۱۲۲	.....	سیستم فیثاغورث
۱۲۷	.....	سیستم طبیعی
۱۳۱	.....	نردبان صوتی
۱۳۲	.....	مُدالیتَه
۱۳۵	.....	گام
۱۳۶	.....	درجات گام ماژور و مینور
۱۳۸	.....	تُنالیتَه گام
۱۴۰	.....	گام دیاتَنیک
۱۴۶	.....	گام‌های ماژور دی‌یزدار
۱۵۴	.....	گام‌های ماژور بِمُل‌دار
۱۶۲	.....	رابطه گام‌های ماژور دی‌یزدار و بِمُل‌دار (با تعداد علامت برابر در سرکلید)
۱۶۵	.....	گام‌های مینور دی‌یزدار
۱۷۳	.....	گام‌های مینور بِمُل‌دار
۱۸۰	.....	رابطه گام‌های مینور دی‌یزدار و بِمُل‌دار (با تعداد علامت برابر در سرکلید)
۱۸۲	.....	علائم سرکلید در حامل با کلیدهای مختلف
۱۸۳	.....	نت دیاتَنیک و نت کُرْماتیک
۱۸۳	.....	مُدهای کلیسایی نسی
۱۸۷	.....	گام‌های ماژور و مینور نسی

۱۸۸	گام‌های ماژور و مینور نسبی دی‌یزدار
۱۹۱	گام‌های ماژور و مینور نسبی بم‌ل دار
۱۹۵	مدهای کلیسایی همنام یا موازی
۱۹۷	گام‌های ماژور و مینور همنام یا موازی
۲۰۳	مایه‌های نظری
۲۰۶	گام‌های آنارمنیک
۲۰۷	تتراکورد (دانگ)
۲۰۹	اقسام گام ماژور
۲۱۱	اقسام گام مینور
۲۱۲	تشکیل گام با استفاده از جایگشت دو تتراکورد
۲۱۷	گام‌های ماژور و مینور همسایه
۲۲۱	گام کُر ماتیک
۲۲۱	گام کُر ماتیک هارمنیک
۲۲۴	گام کُر ماتیک ملودیک
۲۲۸	گام‌های مصنوعی
۲۲۸	گام پنتاتنیک چینی
۲۳۴	گام پنتاتنیک ژاپنی
۲۳۷	گام کلود دُبوسی
۲۴۰	انتقال
۲۵۲	انتقال و تأثیر آن بر علائم سرکلید
۲۵۷	خودآزمایی
۲۶۳	منابع

پیشگفتار مؤلف

آدمی فربه شود از راه گوش
جانور فربه شود از حلق و نوش
(مولانا)

«موسیقی» علم و فنّ آواز خواندن، نواختن ساز و خلق اثر برای آنها است. در این کتاب سعی شده تا با نگاهی ژرف به بررسی نظری دو موضوع «فاصله» و «گام» در موسیقی پرداخته شود و اصطلاحاتی که ذیل این دو موضوع قرار می‌گیرد به دقت تعریف شود. این کتاب شامل مثال‌ها، شکل‌ها و جدول‌های متعددی برای درک بهتر مباحث ارائه شده است.

شناخت صحیح «فاصله» و «گام» لازمه و مقدمه دروس «سلفژ»، «هارمونی»، «کنترپوان» و «فرم» است. لذا به نظر می‌رسد مطالعه این کتاب برای علاقه‌مندان به موسیقی آکادمیک به ویژه «دانش آموزان» و «دانشجویان» این رشته بسیار مفید باشد.

این کتاب مطالب مفیدی درباره «صوت‌شناسی در موسیقی» و رابطه آن با مباحث «فاصله» و «گام» ارائه می‌کند. به طوری که به خوبی می‌تواند بخش عمده‌ای از سرفصل‌های درس «فیزیک صوت» را هم برای دانش آموزان و دانشجویان رشته موسیقی پوشش دهد و به‌عنوان کتاب و منبع درسی به ایشان معرفی شود.

کتاب تئوری موسیقی در هر دو جلد علاوه بر آموزش دقیق تئوری موسیقی هدف دیگری را هم در نظر دارد و آن ارتقاء «مهارت سخن گفتن» در مورد قواعد و اصطلاحات موسیقایی است.

۲۶ / تئوری موسیقی

نازک خانم‌ها به کار می‌رفته «کلید سُپرانو»^۱ می‌گویند. این کلید اکنون به‌ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرد. در مثال (۵) به‌طور تقریبی گستره صوتی خواننده سُپرانو نشان داده شده است.

مثال (۵)

گستره‌ای که نشان داده شده است شامل بیست و چهارمین (C4) تا سی و ششمین (A5) شستی سفید پیانو از سمت چپ است. در صورت لزوم نُت صداهای زیرتر و بَم‌تر به وسیله خطوط اضافه نوشته می‌شوند.

۲) کلید «د» خط دوم: بر روی خط دوم حامل پنج‌خطی قرار می‌گیرد و نشان می‌دهد «د» میانی (C4) بر روی همین خط نوشته می‌شود. این کلید را که برای نوشتن صدای متوسط خانم‌ها به کار می‌رفته کلید «متسو سُپرانو»^۲ می‌گویند. این کلید اکنون به‌ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرد. در مثال (۶) به‌طور تقریبی گستره صوتی خواننده متسو سُپرانو نشان داده شده است.

مثال (۶)

^۱ Soprano (It.)

^۲ Mezzo-Soprano (It.)

۲۸ / تنوری موسیقی

نوشتن صدای نازک آقایان به کار می‌رفته کلید «تُور»^۱ می‌گویند. این کلید اکنون به ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرد. این کلید مورد استفاده سازهای تُور نیز قرار می‌گیرد. در مثال (۸) به طور تقریبی گستره صوتی خواننده تُور نشان داده شده است.

مثال (۸)

گستره‌ای که نشان داده شده است شامل شانزدهمین (B2) تا بیست و نهمین (A4) شستی سفید پیانو از سمت چپ است. در صورت لزوم نت صداهای زیرتر و بم‌تر به وسیله خطوط اضافه نوشته می‌شوند.

^۱Tenor. واژه تُور (با تأکید بر هجای نخست به معنای حمل کننده) برگرفته از tenere به معنای «نگهداشتن و حمل کردن»، در اوایل قرن دوازدهم میلادی به بخش صدایی خوانندگانی گفته می‌شد که هر هجا از آوازهای اولیه را با ارزش‌های زمانی طولانی می‌خواندند. در قرون بعد ارزش زمانی هر هجا از آوازهای اولیه به قدری طولانی شد که سازهایی مانند ارگ کلیسا و یا زنگ‌ها خوانندگان تُور را یاری می‌کردند و یا بخش تُور توسط ارگ کلیسا اجرا می‌شد. تُور بخش صوتی اصلی در موسیقی چندبخشی قرون وسطا بوده است. بعدها واژه تُور (با تأکید بر هجای دوم) به معنای یکی از بخش‌های آوازی (صدای زیر در مردان) استفاده شد. سابقاً به فرانسوی آن را «تای» (Taille در لغت به معنای قسمت میانه قامت انسان یعنی از زیر شانه تا کمر) می‌گفتند؛ زیرا گستره بخش صوتی تُور منطبق بر قسمت وسط حامل یازده خطی است.

در این کتاب سعی شده تا با نگاهی موشکافانه و دقیق به بررسی نظری دو موضوع «فاصله» و «گام» در موسیقی پرداخته شود. به طوری که اصطلاحاتی که ذیل این دو موضوع قرار می‌گیرند به دقت تعریف شده و نمونه‌های کافی برای درک کامل مباحث ارائه شده است.

شناخت عمیق فاصله و گام لازمه و مقدمهٔ دروس سُلَفژ، هارمونی، کنتربویان و فرم است. لذا به نظر می‌رسد مطالعهٔ این کتاب برای علاقه‌مندان به موسیقی آکادمیک به ویژه دانش‌آموزان هنرستان موسیقی و دانشجویان این رشته بسیار مفید باشد.

www.nayoney.com

Design: Nazanin khazaei

ISBN: 978-622-96776-5-0

9 786229 677650

مرکز موسیقی بتهوون شیراز